

בינת המשפט

עניני ממונות אקטואליים

בס"ד, גליון תריא, פרשת ויחי, תשפ"ה

מאת: יצחק בירך דסקל – דיין ומורה צדק

טל: 03-5740046 y.b.daskal@gmail.com

שאלות ותשובות קצרות

ובו יבואר: א. פועל שלקח כדורים לעבוד מרץ כאשר בעל הבית לקח אותו לעבודה, האם מותר לו להפסיק לקחת אותם. ב. תשלום מס רכישה. ג. טעה בהעברה לחשבון.

א

האם פועל צריך לקחת כדורי מרץ

הנידון

"עבדתי במקום מסויים כמלא מקום. כדי לעבוד טוב, לקחתי כדורי מרץ. בעל הבית מאד התפעל מעבודתי, והחליט לתת לי משרה קבועה. גם כאשר התקבלתי לעבודה, המשכתי לקחת את הכדורים. לימים, שמעתי שהכדורים מאד לא בריאים, ואני רוצה להפסיק לקחת אותם, אין ספק שאני יעבוד פחות טוב, האם מותר לי להפסיק".

תשובה

אין צריך לקחת כדורי מרץ כדי לעבוד טוב יותר, אפילו שהתקבל לעבודה כשלקח כדורים, אלא אם כן בעל הבית עשה תנאי בפירוש שיקח כדורים.

ביאור התשובה

ביאור צדדי הספק

כתב המחבר בחושן משפט (שלו, יט – כ) "אין הפועל רשאי לעשות מלאכה בלילה ולהשכיר עצמו ביום. ולא ירעב ויסגף עצמו ויאכיל מזונותיו לבניו, מפני ביטול מלאכתו של בעל הבית, שהרי מחליש כחו שלא יוכל לעשות מלאכת בעל הבית בכח: מוזהר הפועל שלא יבטל מעט כאן ומעט כאן, אלא חייב להקדק על עצמו בזמן, שהרי הקפידו על ברכה רביעית של ברכת המזון שלא יברך אותה; וכן חייב לעבוד בכל כחו, שהרי יעקב הצדיק אמר: כי בכל כחי עבדתי את אביכן (בראשית לא, ו); לפיכך נטל שכרו אף בעולם הזה, שנאמר: ויפרוץ האיש מאד מאד (בראשית ל, מג)" עכ"ל.

מבואר שחייב הפועל לעבוד כפי יכולתו, ואסור לו להבטל ממלאכתו. אבל אין ספק, שאין לפועל חובה לעבוד מעבר ליכולתו הטבעית, לפיכך פועל אינו צריך לקחת כדורים כדי לעבוד במרץ.

אבל צדדי הספק בנידון דידן, כיון שבעל הבית ראה שהוא עובד במרץ, וחשב בעל הבית שכך טבעו, אם כן על דעת כן קיבלו לעבודה, לפיכך, יתכן שאסור לפועל להפחית את מרץ עבודתו, כיון שעל דעת כן לקחו לעבודה. או דלמא, כיון שלא התנה עמו על זה, אינו חייב לקחת כדורים למרץ. זה צדדי הספק.

העולה מזה: צדדי הספק בנידון דידן, כיון שבעל הבית ראה שהוא עובד במרץ, וחשב בעל הבית שכך הוא טבעו, אם כן על דעת כן קיבלו לעבודה, ואפשר שאסור לפועל להפחית את מרץ עבודתו, כיון שעל דעת כן לקחו לעבודה. או דלמא, כיון שלא התנה עמו על זה, אינו חייב לקחת כדורים למרץ. זה צדדי הספק.

בעל הבית שנתן תוספת שכר

והנה כתב המחבר וז"ל (חושן משפט שלא, א) "השוכר את הפועלים ואמר להם להשכים ולהעריב, מקום שנהגו שלא להשכים ושלא להעריב אינו יכול לכופן, אפילו הוסיף על שכרן, כיון שלא התנה כן בשעה ששכרן" עכ"ל, והוא סוגיא בפרק השוכר את הפועלים (בבא מציעא פג, א). מבואר דאם אינו מתנה בפירוש שיוסיפו שעות עבודה, אפילו נותן להם תוספת שכר, יכולים הפועלים לומר שתוספת השכר היא כדי שיעשו עבודה יפה יותר.

ונחלקו הראשונים מה הוא גדר עבודה יפה שחייבים. האם הוא עבודה יפה ביותר, או שיעשו ככל שביכולתם, עיין במאירי (בבא מציעא פג, א). והטורי זהב (שם) מוכיח שהמחבר פוסק שאינם חייבים לעשות עבודה יפה יותר, אלא שלא יתעצלו. מבואר, שאפילו אם נותן שכר יותר מהרגיל, אין בעל יכול להפחית משכרן אם לא יעשו עבודה יפה יותר, דיכולים לומר שתוספת השכר היא כדי שלא יתעצלו, וכל זה מפני שלא התנה בפירוש.

העולה מזה: בעל הבית שנתן תוספת שכר, ותובע עבור זה שעות נוספות, אין הפועל חייב לעבוד יותר ממנהג המדינה, דיכול לומר שהתוספת שכר היא כדי שלא יתעצל מעבודתו. ואפילו לא עשה עבודה יפה יותר מהרגיל, אין בעל הבית יכול להפחית משכרו, כי נתן על דעת שלא יתעצל.

בינת המשפט

עניני ממונות אקטואליים

ואת רכוש המשותף בחצר, הוא היה צריך לשלם שתי מליון שמונה מאות שקלים בערך, אם כן תשלום המס הוא אך ורק לשווי הדירה שהוא קנה ולא יותר מזה, לכן זה שנשאר בעלים על הגג עם דירות, הם לא מחוייבות במס רכישה, כי אינם עיסקה מדווחת, ולכן בעל הגג פטור ממס רכישה.

העולה מזה: תשלום המס הוא אך ורק לשווי הדירה שהוא קנה ולא יותר מזה, לכן זה שנשאר בעלים על הגג עם דירות, הם לא מחוייבות במס רכישה.

ג

טעה בהעברה לחשבון

הנידון

"קניתי רהיטים בחנות. המוכר אמר לי שאעשה לו העברה לחשבון שלו. הוא מסר לי בעל פה את כל הפרטים של החשבון, ועשיתי לו העברה לחשבון. לאחר שבועיים המוכר התקשר אלי, ושאל מדוע לא העברתי לחשבון. אמרתי לו שהעברתי, והתברר שהחשבון שלו מסתיים בשלושה אפסים, ועשיתי רק שתי אפסים, בדיוק יצא שאותו שם של משפחה יש לאדם אחר, שאי אפשר להוציא ממנו את הכסף. המוכר טוען שאמר לי שהמספר מסתיים בשלושה אפסים, ואני טוען שהוא אמר לי רק שתי אפסים. מי צודק, ומה הדין אם אני הייתי מסופק".

תשובה

אם מודה, שיתכן, שהתובע אמר לו מספר חשבון נכון, אלא שהוא טעה והכניס כסף למקום אחר, חייב לשלם, אבל אם טוען ברי שלא טעה, אלא שהמוכר אמר לו מספר זה, פטור. אבל חייב שבועת היסת שהמוכר אמר לו מספר זה, ולא טעה, ויש לעשות פשרה.

ביאור התשובה

איני יודע אם פרעתיך

פסק המחבר בחושן משפט (עה, ט) "מנה לי בידך שהלוייתך או שהפקדתי בידך, והלה אומר: יודע אני שהלוייתני מנה או שהפקדת אצלי ואיני יודע אם החזרת ליך אם לאו, חייב לשלם" עכ"ל. מבואר

נידון דידן

לפי זה, בנידון דידן שבעל הבית לא התנה כלום בשעה שלקח את הפועל לעבודה, ונותן שכר הרגיל, אינו חייב לעבוד יותר מכוחו. ואם ללא הכדורים עובד ככל אדם, בודאי יוצא ידי חובתו, ובודאי אינו חייב להזיק את נפשו בגלל זה. ואף על פי שיתכן שבעל הבית לקח אותו לעבודה בגלל שראה שעובד במרץ, מכל מקום, הרבה פועלים בתחלת עבודתם עובדים במרץ, ולאחר מכן עובדים בפחות התלהבות, וזה דבר המצוי ביותר ורגיל, ועל דעת כן בעל הבית מעסיק אותם, לפיכך כל זמן שהפועל עושה את הנדרש ממנו, ואינו מתעצל ועובד כדי כוחו, יוצא ידי חובתו לבעל הבית ללא ספק, ואסור לו להזיק את נפשו עבור זה.

העולה מזה: מי שלקח כדורי מרץ כאשר בעל הבית לקח אותו לעבודה, מותר לו להפסיק לקחת את הכדורים, אם עובד ככל האדם, כיון שבעל הבית לא התנה עמו שיעבוד רק עם כדורים.

ב

תשלום מס רכישה

הנידון

"לראובן דירה בקומה ג' עם גג צמוד בטאבו, ובנה עליו שתי יחידות דיור. קניתי את הדירה והגג עם יחידות הדיור מראובן, אבל לא דיווחתי לרשויות על העיסקה, כי היה בדעתי למכור את הדירה לשמעון, ולהשאיר לי את הגג, וכך עשיתי, מכרתי את הדירה לשמעון בשני מליון שקלים, ונשארת בעלים על הגג. בטאבו רשום רק שמעון, ויש לי הערת אזהרה בדירה עבור הבעלות בגג. עשינו הסכם אצל דיין שהגג שלי. לפני שבוע קיבל שמעון תביעה לשלם מס רכישה, הוא תובע ממני להשתתף במס הרכישה, כיון שאני גם שותף בדירה, שהרי יש לי גג עם יחידות דיור, וגם רכוש המשותף בחצר של ראובן שנשאר שלי. האם הוא צודק בטענתו.

תשובה

לא. אינך צריך לשלם מס רכישה.

ביאור התשובה

מס רכישה הוא תשלום עבור שווי העיסקה

מס רכישה משלמים לפי ערך העיסקה, והרי שמעון קיבל תשלום מס רכישה רק על שני מליון שקלים ולא יותר, ואם היה קונה גם את הגג

בינת המשפט

עניני ממונות אקטואליים

דינים העולים:

א. בעל הבית שנתן תוספת שכר, ותובע עבור זה שעות נוספות, אין הפועל חייב לעבוד יותר ממנהג המדינה, דיכול לומר שהתוספת שכר היא כדי שלא יתעצל מעבודתו. ואפילו לא עשה עבודה יפה יותר מהרגיל, אין בעל הבית יכול להפחית משכרו, כי נתן על דעת שלא יתעצל.

ב. מי שלקח כדורי מרץ כאשר בעל הבית לקח אותו לעבודה, מותר לו להפסיק לקחת את הכדורים, אם עובד ככל האדם, כיון שבעל הבית לא התנה עמו שיעבוד רק עם כדורים.

ג. תשלום מס רכישה, הוא אך ורק על שווי הדירה שקנה ולא יותר מזה, לכן אם מכר דירה, ונשאר בעלים על הגג, אינו משתתף במס הרכישה של בעל הדירה, וזה שנשאר בעלים על הגג עם דירות, הם לא מחוייבות במס רכישה.

ד. היה חייב כסף לחבירו, וחבירו אמר לו מספר חשבון להכניס את הכסף, וטעה והכניס לחשבון אחר, אם מודה, שיתכן, שהתובע אמר לו מספר חשבון נכון, אלא שהוא טעה והכניס כסף למקום אחר, חייב לשלם. אבל אם טוען ברי שלא טעה, אלא שהמוכר אמר לו מספר זה, פטור. אבל חייב שבועת היסת שהמוכר אמר לו מספר זה, ולא טעה, ויש לעשות פשרה.

ה. אם מודה שלוה, אבל ספק אם פרע, חייב לשלם. ואם טוען שפרע פטור.

שאם יש ספק אם פרע חובו חייב לשלם. ולפי זה יש להסתפק בנידון דידן האם הוי ספק אם פרע. אבל אם טוען פרעתי פטור.

העולה מזה: אם ידוע שלוה אבל ספק אם פרע, חייב לשלם. ואם טוען שפרע פטור.

זרוק חובי והפטר

והנה מלווה האומר ללווה הנח חובי במקום פלוני והפטר, פטור אפילו נאבד משם, כדפסק המחבר בחושן משפט (קכ, א) "אמר לו: זרוק לי חובי והפטר, וזרקו, אפילו רחוק למלוה, ונאבד קודם שיגיע לידו, פטור, שהרי הרשהו בכך" עכ"ל. וכן על דרך זה לכל מקום שהמלוה אומר שיניח את המעות יפטר. ולפי זה אם טוען ששמע שאמר לו מספר חשבון זה, הרי טוען פרעתי בודאי ופטור.

אבל יש אופן אחד שחייב לשלם, אם הלוח מסתפק, שאולי שמע מספר נכון, אבל טעה והכניס את הכסף למקום אחר בטעות, בזה הרי טוען "איני יודע אם פרעתיך", וחייב לשלם.

העולה מזה: אם טוען ששמע שאמר לו מספר חשבון זה, הרי טוען פרעתי בודאי, ופטור. אבל אם מסופק אם טעה בעצמו, חייב.

חייב שבועת היסת

אבל יש להסתפק, באופן שטוען ששמע את המספר שהכניס, האם יש להשביעו שבועת היסת. מצד אחד יש הוכחה שכך שמע, שהרי הכניס כסף, מצד שני אולי באמת הוא מסופק אם שמע כך, ואולי טעה וחייב כסף, ומחמת שבועה יפרוש. ונראה שחייב שבועת היסת, ויש לעשות פרשה ולשלם שלישי.

